

QÜESTIONS TEOLÒGIQUES 4

La parròquia comunitat missionera

Congrés internacional de Teologia Pastoral

Facultat de Teologia de Catalunya

Centre d'Estudis Pastorals
de les Diòcesis Catalanes

Quaranta anys (1968-2008)

17-19 de gener de 2008

Barcelona 2008

© Facultat de Teologia de Catalunya
C/ Diputació, 231 - 08007 Barcelona

ISBN: 978-84-935970-9-2
Dipòsit Legal: B-19762-2008

Maquetació i impressió: I. G. Santa Eulàlia
Carrer de Sant Joan Bosco, 10 - 08187 Santa Eulàlia de Ronçana

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Vicepresidència

índex

1. Presentació i programa del Congrés 9
2. La Parròquia i la nova evangelització 13
Mons. José da Cruz Policarpo
3. Reptes i signes d'esperança en el moment present 29
Alfonso Fernández-Casamayor Palacio
4. Les primeres comunitats, un model per a les
parròquies d'avui 67
Luca Bressan
5. Canvis i noves formes de la parròquia:
Una reflexió eclesiològica 91
Mons. Franco Giulio Brambilla
6. La parròquia imprescindible.
Els punts forts de la institució parroquial 117
Alphonse Borràs

Presentació i programa del Congrés

FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA

|

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS DE LES DIÒCESIS CATALANES

Quaranta Anys (1968-2008)

Congrés Internacional de Teologia Pastoral

LA PARRÒQUIA, COMUNITAT MISSIONERA

Barcelona, 17, 18 i 19 de gener de 2008

Introducció:

La teologia, que és una reflexió ordenada, crítica i sistemàtica sobre Déu i la seva manifestació al món, no acaba la seva tasca específica en l'especulació intel·lectual, sinó que vol ajudar la persona concreta a trobar sentit a la vida (espiritualitat) i, també, vol acompanyar la comunitat cristiana en la seva missió en el món (pastoral). El Congrés Internacional de Teologia Pastoral "La Parròquia, comunitat missionera" vol

respondre a aquest compromís ineludible d'una Facultat de Teologia en el seu arrelament en l'Església i en la societat.

El Congrés sobre la parròquia, organitzat per la Facultat de Teologia de Catalunya i el Centre d'Estudis Pastoral de les Diòcesis Catalanes en la celebració del seu Quarantè Aniversari, partirà de la realitat viscuda en la tasca callada i quoti-diana de les parròquies, per tal d'esbrinar camins que ajudin a millorar la qualitat de la vivència interior comunitària i, tam-bé, de la seva missió servicial i evangelitzadora.

La metodologia específica del Congrés –reptes i signes d'esperança del moment present, recerca de criteris teològics, i suggeriment de directrius operatives–, mitjançant les ponèn-cies, tallers i taules rodones, pretén que la tasca no acabi amb la ponència conclusiva, sinó que obri una nova frontera de renovació de la vida de cada dia de les parròquies i del seu arrelament en el món d'avui.

Programa:

Dijous 17

- 12.00 h. Inauguració a càrrec del Cardenal Lluís Martínez Sistach, Gran Cancellier de la FTC i President del CEP.
- 12.15h. Ponència inaugural
"La parròquia, comunitat missionera"
Card. José Policarpo (Lisboa)
- 16.00 h. Ponència introductòria
"Reptes i signes d'esperança en el moment present"
Alfonso Fernández Casamayor (Màlaga)

- 17.30 Descans
- 18.00 h. Ponència bíblico-patrística
"Les primeres comunitats, model per a la
parròquia d'avui"
Luca Bressan (Milà)
- 19.30 Cloenda

Divendres 18

- 10.00 h. Ponència teològica
"Comunió i missió en la vida de la parròquia"
Mons. Franco Giulio Brambilla (Milà)
- 11.30 Descans
- 12.00 h. Taula rodona: Miquel Payà (moderador, València)
Introducció: *Perspectives actuals del Congrés de
la Parròquia Evangelitzadora*
Participants: Miquel Barbarà (Tarragona)
Sebastià Taltavull (Menorca / Madrid)
Alfredo Teixeira (Lisboa)
- 16.00 h. Tallers
La Parròquia en el territori (Josep M. Domingo,
Sant Feliu)
Les unitats pastorals i les agrupacions parroquials
(Joan Torra), (Vic)
La formació dels agents de pastoral (Ramon Prat,
Lleida)
- 19.00 Cloenda

Dissabte 19

- 10.00 h. Taula rodona: Ramon Prat (moderador)
La unitat i la fragmentació de la pastoral
Participants: Josep Caselles (Girona)
Antoni Elvira (Urgell)
Cristina Martínez (Barcelona, URC)
- 11.30 Descans
- 12.00 h. Ponència conclusiva
"Línies i actituds de cara al futur de la parròquia"
Alphonse Borràs (Liège)
- 13.15h. Cloenda del Congrés

La parròquia i la nova evangelització

Mons. José da Cruz Policarpo
Cardenal-Patriarca de Lisboa

Introducció

1. La meva conferència vol ser, sobretot, un testimoni. Com ja deuen saber, el patriarcat de Lisboa va organitzar, conjuntament amb les diòcesis de Viena, París, Brussel·les i Budapest, el *Congrés Internacional per a la Nova Evangelització*, com a resposta a l'exhortació de Joan Pau II. La iniciativa del congrés va néixer amb una idea clau: l'evangelització de les grans ciutats, la qual cosa requeria nous mètodes i iniciatives innovadores, moltes de les quals ja han estat experimentades i protagonitzades per grans moviments.

Immediatament ens vam adonar que el congrés exigia una revitalització evangelitzadora de tota la comunitat diocesana, tant pel que fa a les persones com a les estructures. Un nou impuls se situava en el camp de la conversió i de la profunditat de la vida cristiana: els evangelitzadors, persones i comunitats, han de ser testimonis. Quan parlaven de nous mètodes, es produïa la comparació, i potser també la confrontació, amb les estructures més antigues de l'Església en ordre a la revivificació de la seva missió. Entre aquestes estructures es troba la parròquia. Vam prendre consciència que havíem d'introduir

les parròquies dins el ritme del congrés, altrament ens veuríem molt limitats. I va ser llavors que introduírem les parròquies en el ritme del congrés; i van sorgir interpel·lacions, qüestions, vam adonar-nos dels dinamismes latents i dels interrogants que plantejaven. Aquest és un procés que encara s'està desenvolupant. Com a comunitat i element fonamental de l'Església diocesana, la renovació de la parròquia és competència de totes les altres realitats diocesanes: cúria, moviments i associacions de fidels, mecanismes de col·laboració intereclesial, en la línia de la universalitat de l'Església.

Parròquia i unitat del presbiteri

2. La unitat del presbiteri, presidit pel bisbe, successor dels Apòstols i pastor de l'Església particular, és un factor fonamental per a la unitat diocesana i per a la dinamització de les parròquies. La parròquia és una comunitat de cristians, convocada pel bisbe, que es reuneix per escoltar la Paraula i celebrar l'Eucaristia. Aquestes comunitats són presidides personalment pel bisbe o bé mitjançant un prevere que participa del sacerdoci apostòlic i representa el bisbe en l'exercici d'aquest ministeri.

Seria interessant recordar en aquests moments el text de la *Lumen Gentium* sobre els preveres: «Cooperadors diligents de l'Orde episcopal, dels quals són ajuda i instrument, cridats a servir el poble de Déu, els sacerdots constitueixen amb el seu bisbe un únic presbiteri en la seva diversitat de funcions. A tot arreu on es troba una comunitat de fidels ells representen el bisbe, a qui estan lligats amb un cor lleial i generós, assumint els encàrrecs i la sol·licitud, portant-los a la pràctica, amb una sol·licitud permanent pel bé de tots els fidels» (LG 28).

Aquestes comunitats han anat configurant-se al llarg del temps amb algunes característiques. Són la comunitat de referència dels cristians amb l'Església, en la qual es concreta el seu sentit de pertinença comunitària eclesial. El sentit de pertinença a la parròquia està molt més arrelat que la pertinença a la diòcesi. La parròquia fa visible l'Església enmig de la societat. Podem citar un text de la *Sacrosanctum Concilium*: «Com que el bisbe no pot presidir sempre personalment la seva església a tot arreu ni tot el seu ramat, necessàriament ha de constituir assemblees de fidels, entre les quals cal destacar les parròquies, organitzades localment sota l'orientació d'un pastor que fa com si fos el bisbe, perquè en certa manera elles representen l'Església visible establerta en l'Univers» (SC 42).

No són diòcesis, però sí que en són part integrant, la qual cosa exigeix una unitat de criteris i dinàmismes pastorals. En elles s'ha de manifestar tot el dinamisme pastoral del bisbe i de l'església diocesana. Això es va emfatitzar molt durant els anys setanta; és el que se'n deia «pastoral de conjunt».

Han d'acabar per organitzar-se en el territori on habiten les persones, per diversos motius: perquè són properes i estan arrelades en la vida humana de les persones; com a conseqüència d'una visió de cristiandat en què gairebé la totalitat de les persones són cristianes; perquè tenen una influència en l'organització civil del territori; i perquè tenen una missió evangelitzadora de tots els ciutadans que hi viuen.

La unitat de l'església diocesana depèn, a grans trets, de la unitat de dinàmismes i opcions pastorals de les parròquies. Per això és crucial la unitat del presbiteri: unitat en l'amistat i en la caritat, en la visió de l'Església i de la seva missió, en la sintonia de criteris i d'opcions pastorals. Això inclou la forma-

ció als seminaris, perllongada per la formació permanent del clergat i la informació contínua que ha de circular entre tots; tot això implica l'obediència pastoral. El bisbe no s'ha d'imposar simplement, ha d'estudiar amb els sacerdots les seves opcions pastorals, sobretot pel que fa als òrgans col·legials, com són el Consell Presbiteral i el Consell Pastoral.

Aquesta unitat pastoral del presbiteri no és gens fàcil i mai no s'aconsegueix definitivament. Aquesta dificultat s'incrementa per la manca de preveres. Als sacerdots formats als seminaris diocesans, s'hi han afegit altres capellans amb altres tradicions i carismes en el servei i l'atenció de les parròquies, ja siguin religiosos o estrangers a qui acollim. Si mirem la totalitat de les parròquies de la diòcesi, pot semblar-nos que ens trobem davant d'esglésies diferents, distintes. Cal afegir-hi, a més a més, una certa tendència cap a l'autonomia per part de molts clergues, generosos pel que fa al seu servei, però amb una forma de concebre el seu ministeri com quelcom autònom.

En el congrés de Lisboa, hem atorgat una gran importància a aquest aspecte de sintonia del presbiteri. Perquè es tracta de comprendre que l'interès per l'evangelització no pot raure únicament en un programa, sinó que és una veritable passió d'amor, en nom de l'Església, autèntic subjecte de la missió evangelitzadora. Aconseguir que el presbiteri senti a l'uníson amb el bisbe en aquest nou dinamisme evangelitzador, va ser la preocupació principal que presidí totes les sessions de treball amb el clergat: formació permanent, Consell Presbiteral i equips de les diferents vicaries. Aquesta obertura del clergat a un nou dinamisme evangelitzador era decisiu perquè les parròquies s'obrissin i guanyessin ritme missioner, i es reconeguessin com el que són: cèl·lules de l'església diocesana. Par-

ròquies amb ritme autònom en relació a les grans opcions de l'església particular, són sempre l'antesala de qualsevol dinamisme innovador.

La parròquia en estat de mudança

3. En els darrers cinquanta anys s'ha verificat una profunda evolució de la parròquia, en la seva comprensió teològica, en la seva adaptació a les noves característiques i en la manera d'expressar la seva fe i comprometre's en la missió. Durant el congrés, mentre miràvem de dinamitzar les parròquies per a la missió, va fer-se necessari afrontar aquesta evolució i la realitat de les parròquies tan diferents unes d'altres, tant pel que fa a la seva comprensió com al seu dinamisme.

La primera font d'aquesta evolució de les parròquies és intereclesial. El Concili Vaticà II va significar un canvi radical en la comprensió teològica de la parròquia, en accentuar la dimensió comunitària i eclesiològica de comunió. La parròquia esdevenia, principalment, el lloc de recerca individual de la salvació i on proporcionaven els mitjans sobrenaturals per a aconseguir-la. En la dimensió comunitària, la comunitat és un valor per ell mateix, en el context del camí personal subratlla la corresponsabilitat de tots en la construcció de la comunitat, en la realització de la missió de l'Església, en l'evangelització, en el testimoni de la caritat, en la preocupació dels cristians per tal d'humanitzar la societat.

Aquesta nova consciència fa sorgir noves realitats en l'Església: els fidels s'organitzen, seguint els seus propis carismes, en la recerca de la santedat i realització de la missió de l'Església. Un gran nombre de moviments i associacions estan adquirint la seva pròpia autonomia i fesomia i es mostren sovint com una alternativa a la mateixa parròquia, fins i tot per-

què molts són protagonistes de models alternatius de l'Església. La convergència d'aquestes realitats amb la parròquia no és gens fàcil i sovint hi ha hagut desconeixement mutu i hostilitat. La seva confluència amb la parròquia demana que aquesta s'obri a la pluralitat i deixi de banda el monolitisme, tan propi de la visió clerical de l'Església. De la mateixa manera que l'Església és necessàriament comunitat de comunitats, la parròquia, si accepta el pluralisme i la diversitat, és al seu nivell també comunitat de comunitats, i ha de procurar la unitat en la diversitat. Una unitat que es construeix en l'Eucaristia i s'expressa en la recerca comuna dels diversos camins de missió.

En el congrés aquesta va ser una de les dimensions que vam considerar. La iniciativa del congrés va sorgir precisament de la influència d'alguns d'aquests nous moviments, la qual cosa podria haver suposat d'entrada una dificultat a l'obertura de les parròquies a aquesta iniciativa. No ha estat gens fàcil fer-los convergir des de la diferència de les seves expressions per a una missió de tota l'Església. El Concili ja va llançar aquest repte a la parròquia com a comunitat integradora de la varietat de carismes: «La parròquia ofereix un notable exemple d'apostolat comunitari, perquè concentra en la unitat tot el que en ella representen les diversitats humanes, i les insereix en la unitat de l'Església» (AA 10). En el missatge del papa Benet XVI a l'Església de Lisboa per a la inauguració del Congrés Internacional per a la Nova Evangelització, el Sant Pare ens feia aquest desafiament: és necessari «reforçar la comunió entre les estructures parroquials i les diverses realitats carismàtiques tan presents a les nostres ciutats, amb la finalitat que la missió pugui arribar a tots els àmbits de la vida».¹

1. En J. C. POLICARPO, *Obras escolhidas*, vol. IX, p. 42.

La celebració del congrés i el dinamisme que es va crear amb ell van significar un pas important en aquesta convergència. Això demana un canvi d'actitud, tant dels moviments com de les parròquies; aquestes s'han d'organitzar deixant un espai a la varietat i a la diferència, promovent la iniciativa i la justa autonomia dels laics, definint els camins de la missió d'evangelitzar, comuna a tots, i valorar l'Eucaristia com a sacrament d'unitat i de comunió.

4. Però l'evolució de la parròquia es produeix també per les característiques sociològiques i culturals de la societat, que es deixen sentir particularment a les grans ciutats. No és casualitat que siguin les parròquies urbanes les que més profundament sentin aquest canvi.

Quines són les característiques de les nostres ciutats que més repercuteixen en les parròquies urbanes i en la seva missió evangelitzadora? En primer lloc, la mobilitat. Es tracta d'una característica de les grans ciutats, en creixent evolució des de fa dos segles, però que va fer un salt qualitatiu amb la civilització de l'automòbil i la prolongació dels transports públics. Tot això va provocar unes alteracions successives en la concepció de les ciutats i en la vida de la població. La ciutat va passar a organitzar-se a partir de les exigències del transport i no de les persones. Els anomenats «vianants» van perdre espai a les grans ciutats; es van privilegiar els desplaçaments de casa a la feina, de la perifèria al centre i viceversa, a la recerca dels innombrables centres d'interès de les persones i de les famílies que donen la impressió de ser passatgers en trànsit.

La mobilitat introdueix alteracions profundes en la comprensió de la vida. En primer lloc, en la definició de «temps humà», és a dir, la relació de la vida amb l'ocupació del temps, o el temps concebut com a espai per a la vida. «Passatgers en trànsit»

sit» que no tenen temps per a la lectura, per a la convivència, per a la pregària i la vida religiosa, per a l'oci que és gairebé inexistent i, quan apareix, no és més que un altre número més per a un programa sobrecarregat. El cristianisme introdueix en la vida una dimensió contemplativa, que suposa un temps humà més reconfortant. Hi ha dimensions essencials de la felicitat humana que, per a no perdre-les, és necessari lluitar contra l'agitació de la ciutat. L'Església no es pot deixar arrossegat per aquesta ventada de «temps-sense-temps i ha d'oferir a les persones l'espai-temps de la tranquil·litat i de la pau».²

Aquesta característica fa de les parròquies, dels centres històrics de la ciutat, llocs de pas. La seva pastoral ha d'estar més avesada als qui passen, als qui hem anomenat «passatgers en trànsit», més que no pas als residents, cada vegada més escadussers.

Una altra característica de les grans ciutats amb influència en la comprensió de la parròquia és l'alteració del «sentit de pertinença», fruit de la mobilitat i de les característiques psicosocials de l'«homo urbanus».

Ja hem assenyalat més amunt com la parròquia és l'expressió visible de l'Església en un lloc i definia la pertinença a l'Església. Això s'ha vist alterat. «A la ciutat, marcada per la mobilitat, sorgeixen nous criteris de pertinença: a la comunitat que es va escollir, al grup del qual es forma part, a la feina, a les activitats de lleure que es practiquen... El ciutadà que habita una ciutat moderna defineix la seva vida en un sistema de "multi-pertinença" que es relativitza i es pot contradir amb el sentit de pertinença definit per un territori».³

2. *Ibid*, vol. VIII, p. 84.

3. *Ibid*, p. 85.

En termes eclesials, els cristians comparteixen aquest territori de multi-pertinença: acudeixen a la parròquia que ells trien, el seu sentit principal de pertinença a l'Església es concreta més aviat en el moviment que integren o en altres comunitats de referència. Es qüestiona el territori com a únic criteri de definició de la parròquia, que acaba essent incòmode, perquè només es dóna per exigències canòniques, sobretot en ocasió dels sacraments del baptisme i del matrimoni. Sense precipitar-nos, hem de reflexionar sobre la relació entre la parròquia territorial i les altres comunitats de referència.

La parròquia definida a partir de la missió

5. En la reflexió sobre la renovació de la parròquia, no podem caure en la temptació de concebre-la únicament o sobretot a partir de les dades culturals i sociològiques de la societat. Aquestes només tenen interès com a mitjà de conèixer les persones a les quals s'adreça la missió de l'Església i de suggerir-nos camins per a aquesta missió. Partint de les seves exigències en el temps present és com haurem d'anar descobrint i construint el nou rostre de la parròquia. El Sant Pare Benet XVI, en el missatge suara citat a l'Església de Lisboa i als congressistes, afirmava: «Les parròquies han d'assolir un comportament més missioner en la pastoral diària i obrir-se a una col·laboració més intensa amb totes les forces vives de què disposa avui l'Església».⁴

Parlant de la dimensió missionera de la parròquia, Benet XVI afirma que s'ha de manifestar en la pastoral diària i no solament en la perspectiva missionera en sentit clàssic, és a dir, en tot el que la parròquia realitza. Comparteixo amb vo-

4. Dins *Vida Catòlica*, 21 (2005) 153.

saltres, sempre com a testimoni, algunes dades de la nostra reflexió pastoral després del congrés sobre la renovació de la parròquia.

Comunicat creient que aprofundeix i comunica la fe

6. És un aspecte decisiu de la renovació de la parròquia: fer-ho tot al ritme de la fe, dels seus dinamismes, de les seves exigències. La fe és la principal actitud que Déu ens demana i espera de nosaltres, un abandonament confiat, un desig de descobrir-lo, de conèixer-lo, de lloar-lo, d'anunciar-lo. Com a acte de lloança a Déu, la fe és la primera expressió de la caritat i, en la vida de Déu experimentada, és la llavor de l'esperança. Constatem dolorosament tantes coses fetes a les nostres parròquies amb poca fe: la Paraula de Déu mal proclamada i acollida; sagraments celebrats per tradició i hàbits socials; una catequesi que ensenya coses però que no sempre comunica la fe; la vivència de la caritat molt poc sobrenatural, en manifestacions de simple solidaritat; una experiència molt minsa de pregària personal en gran part dels cristians; manca de valor i gosadia per a assolir Jesucrist a la ciutat.

Establim algunes prioritats: reprenem l'exigència d'una autèntica iniciació cristiana, mitjançant la catequesi dels infants, dels joves, dels adults i de la preparació per als sagraments. Formar els catequistes al ritme de la iniciació cristiana. Valorar la Paraula de Déu en la Litúrgia, en la *lectio divina* i en altres formes. La preparació del sínode és a més a més un incentiu per a això. Accentuar la dimensió cultural de la fe, portant els cristians a una unitat de vida i de criteris, assolint la fe en una autèntica racionalitat creient. L'evangelització de la cultura i l'expressió de la fe a través de la cultura, és un element que porta les parròquies a obrir-se a una comunitat hu-

mana més àmplia. Donar una rellevància especial a la qualitat de la litúrgia, perquè una comunitat es revela i es defineix en la forma de celebrar.

Una comunitat d'acolliment

7. L'acolliment és avui a les nostres parròquies, en societats de tradició cristiana, un element important de l'acció evangelitzadora de la parròquia. Hi ha molta gent que s'ha allunyat de la pràctica religiosa habitual però que encara truca a la porta de l'Església en determinades circumstàncies de la vida: el baptisme dels infants, la catequesi dels fills, el matrimoni, la mort. La manera com s'acullen pot aproximar-los o allunyar-los més encara de l'Església. Però en el mateix acolliment pot anunciar-se l'amor de Déu per a ells. Una certa burocràcia, la rigidesa de les normes, les unes canòniques i les altres imposades localment pel rector, poden comprometre aquest acolliment, que ha de ser expressió de l'amor de l'Església i ha de ser fet per persones preparades. Els preveres no poden desentendre's completament d'aquest acolliment i delegar simplement en els laics.

L'acolliment ha de ser particularment curós en relació a les persones que pateixen: els malalts, els pobres, els afligits. Han de poder sentir, en la forma com són acollits, l'amor de l'Església per ells.

La «casa de comunió»

8. En aquest sentit, cada parròquia ha de ser el mirall de tota l'Església, sense oblidar que, com ens ensenya sant Joan, «la nostra comunió és amb el Pare i amb el seu Fill Jesucrist» (1Jn 1,3).